ואתי לאימנועי מפסח. ואפילו אחר שיעשה פסח אסור כדי שלא ימהר לאכול ויעשה פסח שלא כראוי: **דילמא** אתי **למיכל אכילה** גסה. ואינה אכילה[א] כדאמרינן בפרק בתרא דיומא (דף פ:) האוכל אכילה גסה ביום הכפורים פטור וקשה לאמרי' בגזיר (דף כג.) גבי פסח זה שאכלו אכילה גסה ופושעים יכשלו בם ופריך רשע קרית ליה נהי דלא עביד מצוה מן המובחר פסח מיהא קא עביד ואומר ר"ת דתרי גווני אכילה גסה אחת שנפשו קצה מלאכול[ב] ועל אותה פטור ביום"כ ויש אכילה גסה שאינו מתאוה לאכול אך יש בה טעם והא דפסח נאכל על השבע היינו שמתאוה לאכול קצת ועוד י"ל דאין לו לקרותו רשע כיון שקיים מצות פסח אע"פ שלא קיים מצות אכילה דאכילת פסחים לא מעכבא[ג] ומה שפירש רש"ס דנקט מצה משום דשייכא אפילו בזמן הזה דליכא פסח לא נהירא דאפילו הוי טעמא משום פסח אסור בזמן הזה כדמוכח בסמוך גבי רב ששת דהוה יתיב כולי יומא בתענית[ד] ופירוש[ה] אחר עיקר שפי' דנקט מצה דבאכילה מועטת הוי אכילה גסה: **אפי' אגריפס המלך**. פי' רש"ס מלך כשר ומבני חשמונאי היה ולא דק דבסוטה (דף מא.) אמרי' כשהגיע למקרא אחיך תשים עליך מלך זלגו עיניו דמעות: **שהיה** רגיל **לאכול בתשע שעות**.

[ו] י"מ לפי שדרך מלכים לעמוד בג' שעות והיה מתנהג כתלמיד חכם לאכול בשעה שש[ז] אחרי קומו ואין נראה דא"כ הוה ליה למימר ט' שעות לאגריפס כשש שעות לת"ח: **מיני תרגימא**. פי' רש"ס פירות ובשר בלא לחם ולא נהירא דאמרינן בתוספתא דכילד מברכין הביאו לפניו מיני תרגימא מברך בורא מיני מזונות ואין מברכין בורא מיני מזונות אלא על חמשת מינים ומיהו בפרק בתרא דיומא (דף עט:)[ח] איכא חד שיטתא דמשני דאיבעית אימא מאי מיני תרגימא פרי: **נירן לכם ניר**. פי' רש"ס דעל ידי החריסה מקבלת הזריעה ה"נ ע"י אכילת תרגימא יאכל מצה מיהו חריסה וזריעה תרי מילי נינהו ולא דמי לשתי אכילות[ט] ונראה שזה הפסוק משל הוא כענין זה דכתיב (ירמיה ד) אם תשוב ישראל נאם ה' אלי תשוב אם תסיר שקוציך וגו' פי' לאחר שתסירו שקוצים אז תשובו אלי וכל זמן ששקוצים עמכם ונתייאשתם ממני לא תוכלו לשוב כי כה אמר ה' נירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים כל זמן שהקוצים בתוכה אינה מועלת זריעתה כלום וה"נ מייתי זכר לדבר כשאכל קצת לבו נמשך יותר אבל כשלא אכל כלל ונתיאש אין לבו נמשך אחר אכילה והוי כזורק אבן לחמת: אלא

ואתי לאימנועי מלמיעבד פסחא או דילמא סמוך למנחה קטנה תנן ומשום מצה דילמא אתי למיכלה למצה אכילה גסה אמר רבינא ת"ש אפילו אגריפס המלך שהוא רגיל לאכול בתשע שעות אותו היום לא יאכל עד שתחשך אי אמרת בשלמא סמוך למנחה קטנה תנן היינו רבותיה דאגריפס אלא אי אמרת סמוך למנחה גדולה תנן מאי רבותיה דאגריפס חל איסור עליה מעיקרא[ט] אלא[א] סמוך למנחה קטנה תנן סוף סוף מאי רבותיה דאגריפס הא מטיא ליה זמן איסורא מהו דתימא תשע שעות לאגריפס כארבע שעות[ב] דידן דמי קמ"ל אמר רבי[ג] (יוסי) [ד]אבל מטביל הוא במיני תרגימא ר' יצחק מטביל בירקי תניא נמי הכי [ה]השמש מטביל בבני מעיין ונותנן לפני האורחים ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר [1]נירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים [ו]רבא [ז]הוה שתי חמרא כולי מעלי יומא דפיסחא כי היכי דניגרריה לליביה דניכול מצה טפי לאורתא אמר רבא מנא אמינא לה דחמרא מיגרר גריר דתנן

בין

[ח] [ברכ אלפס איתא ר' אמי], [ט] [תוספתא פ"י ה"ד], [י] ברכות דף לה:, [יא] [ס"א הורלוס], [יב] [עי"ש פ"י ה"ד], [יג] [וע"ע תוס' מזר כג. ד"ה פסח ותוס' יבמות מ. ד"ה אכילה ותוס' ב"ק דף קי. ד"ה אכילה], [יד] ל"ל ופירוש א', [טו] [כדאיתא לעיל יב:], [טז] [ע"ש בגמ' ובתוס' שם ד"ה מיני ותוס' סוכה דף כז. ד"ה במיני],

תורה אור השלם

1. כִּי כֹה אָמַר יְיָ לְאִישׁ יְהוּדָה וְלִירוּשָׁלִָם נִירוּ לָכֶם נִיר וְאֶל תִּזְרְעוּ אֶל קוֹצִים: ירמיהו ד ג

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלא מאי סמוך למנחה קטנה תנן סוף: (ב) שם כארבע שעות לדידן דמי:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה שהיה כו' י"מ. עי' תענית כה ע"ב רש"י ד"ה שכן מלינו:

מוסף רש"י

מטביל. הא דנקט מטביל, שכל מאכלם על ידי טיבול היה (סוכה לו:).

מוסף תוספות

א. ולא נפיק בה. תוס' הרא"ש. ב. ואין לו טעם. שם. ג. היכא דנשחט עליו בהיתר. שם. ד. וקאמר נימא קסבר מנחה גדולה תנן ומשום פסח ובימי רב ששת לא היה פסח. שם. ה. ואין ראייה זו דומה לנדון זה דאיירי ביה דאכילת גודרת אכילה. שם.

מסורת הש"ס

[ט] נראה דבל"ל. ובערוך ערך טבל ג': "ר' יצחק מטבל בירקי, פי' היה אוכל ירקות מן המנחה ולמעלה" ולפ"ז א"ל למה שהגיהו בש"ס וילנא.

רבינו חננאל

מתני' סמוך למנחה כו'. אוקימנא סמוך למנחה קטנה, מדתניא אפילו אגריפס המלך שרגיל לאכל בתשע לא יאכל עד שתחשך. אמר **רב יוסף אבל מטבל הוא במיני** תרגימא. פי' רב האיי תרגימא כסנין של מיני מתיקה דתנינן בתוספתא דברכות הביאו לפניו מיני תרגימא מברך עליהן בורא מיני [כסנין]. **רבי צדוק מטבל בירקי**. כלומר היה אוכל. זה מיני תרגימא, וזה היה אוכל [ירקין] מן המנחה ולמעלה. תניא נמי הכי השמש טובל בבני מעים ונותן לפני האורחים. רבא הוה שתי חמרא טובא במעלי דפסחא אמר כי היכי דנגרריה ללביה ונכפין למצה וכו'.